

Má-li úvod patřit stručnému historickému průřezu, pak se aspoň velmi zběžně podívejme, jak preventivní rehabilitace vypadaly dříve. Byly sice jako dnes věkově omezeny, ale hranice ležela poměrně daleko. Voják z povolání musel absolvovat 20 let služby a současně dosáhnout 40 let fyzického věku. Vzhledem ke skutečnosti, že dříve bylo vojenské povolání považováno za celoživotní, drtivá většina se účasti na preventivní rehabilitaci dočkala a mnozí se ještě stihli stát vícenásobnými účastníky. Jisté důvody později vedly ke snížení obou časových hranic jako významné podmínky pro možnou účast.

Ztraťme ještě několik slov k obsahu rehabilitací. Tvořila ho fyzická práce, o jejíž důvodech si každý mohl a může myslet své. V minulosti se na ně jezdilo pracovat, aby osoba v uniformě přišla tzv. na jiné myšlenky. Přijíždějící vojáci byli zapojováni do sekání trávy, sběru odpadků, čištění pozemků a jejich terénních úprav, čas dále trávili při řezání dřeva, natírání, při drobných opravách ve vojenských areálech a při řadě dalších procesů a úkonů. Jejich přínos byl nejen z psychologického hlediska neoddiskutovatelný - odreagovali se od psychické zátěže, mnozí poznali jinou stránku lidského života, oživil si své návyky a dovednosti, případně získali nové a připomněli si, že život má i jiný než jen vojenský rozměr. V neposlední řadě významně pomohli při údržbě, renovaci a zkrášlení objektů vojenských rekreačních a lázeňských zařízení.

Po několika uvolněných letech a s nimi spojených zkušenostech, podnětech a potížích přišel nápad, rozhodnutí a PR dostala zpět **služební charakter**. Ke svému si znovu přišly prvky jako společné nástupy, plány, výkazy, sledování přítomnosti, žádosti o uvolnění z plánovaných akcí, organizovaná zaměstnání atd. Situace bývá pro leckoho dost obtížná, neboť účast na programu je povinná, zejména mladším, svobodnýmilovnějším a pohodlnějším vadí každodenní ranní nástupy, aktivita organizátorů, účast i několika tělovýchovných náčelníků, kdy člověk takřka nikam neuteče. Jako vhodné se ukazuje **hledání kompromisu** mezi ryze vojenskou organizací zaměstnání a polohou k oddechu a regeneraci, aby celá akce měla kladný vliv na člověka a přispívala k jeho odpočinku, snížení stresu a napětí. Nejde o až tak snadný proces, vždyť i způsob rozdělování „pracovišť“ a sportovišť může ve vojákovi evokovat zvýšené napětí a další negativní prožitky, protože se mu vracejí obrazy z reálného dění u útvaru, nepříjemné zásahy nadřízeného atd.

Již několik let v AČR funguje nový systém preventivních rehabilitací pro vojáky a vojákyně z povolání. Jeho ucelenou podobu, obsah, požadavky, formy a cíle zájemci naleznou v příslušném dokumentu (NNGŠ). Vedle v něm deklarovaných prvků bychom neměli zapomínat, že **preventivní rehabilitace má své psychohygienické aspekty**. Jde o neoddiskutovatelnou věc. Snad nikdo se nebude přít a bude naopak souhlasit, že každý pracující člověk potřebuje odpočinek a regeneraci sil. PR zde má sehrát důležitou, ba rozhodující roli. Člověk vyběhne z pracovního procesu, vysadí z běžného každodenního shonu, přijde na jiné myšlenky, pročistí si hlavu a odpočine si fyzicky i psychicky. I když víme, že mnozí mají vysokou odpovědnost, nechybí jim zaujetí a cítí se nepostradatelní, nelze do nekonečna dělat, dělat a dělat ...

Čas na odpočinek je nutný a nezbytný. Je zřejmě nošením dříví do lesa opakovat, že mezi teorií a praxí vždy bývá větší nebo menší rozdíl. I přes fakt vydání jasných pokynů a podpisy nejvyšších funkcionářů rezortu MO je možné se v realitě setkat s různými postoji účastníků. Například jedni přijíždějí, aby si konečně vynahradiли dlouhé dny a týdny „nečinnosti“ a vysedávání v kancelářích. Během roku nemají na pohybové aktivity příliš mnoho času, a proto využívají dané nabídky a s vervou se pouštějí do sportování. Druzí si především chtějí tzv. odpočinout, a proto převážně sedí, spí, jedí, pijí a koukají na televizi a sportovním zápolením a příležitostí se spíše vyhýbají. Není to vždy snadné, ale některým se hra na schovávanou či přesněji na vyhýbanou docela obstojně daří. Jednou z příčin pochopitelně je náročnost a míra benevolence organizátorů preventivních rehabilitací.

Někteří vojáci přijíždějí a hned se pouštějí do „velkých“ sportovních akcí. Jsou spojeny s náhle zvýšenou fyzickou zátěží, a proto z fyziologického hlediska nejde o zcela správný postup. Tělo si musí zvyknout, pokud nechceme promarnit stanovenou dobu 14 dnů z důvodu svalové únavy nebo dokonce zranění. Vojáci jako profesionálové mají vědět, že vše si žádá své, a tak by měli více respektovat adaptační procesy a pak je dobré provést cosi jako **přípravu na preventivní rehabilitaci**. Neznamená to v posledních 2–4 týdnech šidit práci, ale přece jen se jeví jako prospěšné více času věnovat pohybu, aby náraz na tělo a jeho jednotlivé soustavy nebyl tak silný. Do přípravného období je vhodné zařadit i další věci, které by mohly nepříznivě ovlivňovat průběh rehabilitace. Jde například o vyřízení neodkladných služebních úkolů, aby na ně voják nemusel v dále myslet. Podobně je užitečné naložit s osobními záležitostmi, pokud je to možné. Připadá-li například platba na dobu krátkodobého odloučení, je dobrým krokem zaplatit pohledávku před odjezdem. Lze tak samozřejmě učinit i během pobytu, ale takový čin už vyžaduje starost navíc, předně mít s sebou další doklady, zjistit na místě možnosti platby, věnovat další čas atd. V každém případě jde o rozptylování, které nemusí ladit s cílem rehabilitace a jež řečeno řidičskou terminologií odvrací pozornost od daného úkonu. Podobně naložíme s různými pracovními schůzkami, návštěvami příbuzných a známých, případně i s opravami a údržbářskými pracemi v domácnosti, na zahrádce, vč. akcí ve společenských organizacích, zájmových spolcích atd.

Někdy je ovšem situace natolik napjatá, že ani přes dobrou osobní organizaci práce nemá vojenský profesionál na preventivní rehabilitaci klid. Asi již sami uhodnete, že jde o komplikace ve spojení s organizačními změnami. Věru není jednoduché si odpočinout, když voják ví, že desítky kilometrů od něj se právě rozhoduje o jeho budoucím bytí a nebytí. Někdy ani průběžné volání do posádky, ať již kolegům nebo nadřízeným, nepřináší konkrétní pozitivní výsledek a klid. Dopadem je často jen trvalý pocit nejistoty a pokles jednotek na kartě nebo kreditu na přenosném telefonním přístroji. Součástí přípravy je i **činnost doma**. U části vojáků se odjezd na preventivní rehabilitaci stává každoročním rituálem skládání košil a kalhot a poučování drahých poloviček o slušném chování „tam“. Jestliže manželky nemají dostatek rozumu a kázně, aby si podobné zbytečné komentáře odpustily, musejí se odjíždějící vojáci psychicky obrnit a pár dní prostě vydržet. A to ještě nejsme na konci. I když jede na stejné místo, přesto má řada osob v uniformě obavy, jak to tam po čase bude vypadat. Některí volají dopředu a zjišťují, co zůstalo stejné, co se změnilo, jaký režim je čeká, kdo tam šéfuje a jaká značka piva se točí, případně shánějí informace od různých funkcionářů.

Leccos ovšem zůstává stejné. Část vojáků uvedené dny sice správně považuje za služební zaměstnání, ale vykládají si ho poněkud jinak, než je zamýšleno nejvyššími představiteli rezortu. Zatímco dříve si jistí funkcionáři na rehabilitaci vozívali psací stroje a spisy, dnes

cestují s osobními počítači a mobilními telefony. Ani vzdálenosti a požadavky na utajení některým z nich nebrání, aby tímto způsobem plnili úkoly. Jinými slovy doba sice pokročila, ale některé přístupy zůstávají stejné. Do „nezměn“ je možné zařadit i skutečnost, že část vojáků nastupuje později a část odjíždí dříve. Jejich důvody jsou různé, základní podoba zní – osobní a služební. Mohli bychom zdůrazňovat příčiny od doprovodu dítěte do zdravotnického zařízení přes vyřizování osobních záležitostí na úřadech v místě bydliště až po účast v jazykovém kurzu a neodkladné plnění služebních úkolů, zejména v souvislosti s organizačními změnami. Na jednom místě potíže s datem nástupu v podstatě nejsou, na druhém ano, ale pokaždé se to nějak udělá, protože vždy někdo někoho (anebo přes jiného) zná. Jak se říká – jsme přece lidi a nebudeme si dělat problémy!

PR je natolik zajímavou etapou a okolností života vojenského profesionála, že se vyplatí podívat se na dalších stránky a momenty. Například **postoje k preventivní rehabilitaci** nejsou zcela jednotné. Stručný psychologický rozbor naznačuje, že jeden voják ji vnímá jako pokračování služební činnosti, druhý jako prodloužení ŘD. Existují i další přístupy. Třetí se na ni těší jako na světlý bod v moři úkolů a potíží celého výcvikového roku a má v jeho osobním životě významné místo. Reguluje ji jako cíl, jako motiv, upíná k ní pozornost a s mírnou nadsázkou ji bere skoro jako pověstné světélko na konci dlouhého tunelu. Díky tomuto pojetí dokáže překonat řadu překážek, absolvovat více obtížných situací, vyřešit vzniklé problémy a překousnout ne jednu nepříjemnost. PR a s ní spojené představy ho ženou kupředu a chápe ji jako odpovídající odměnu za předcházející úsilí. Čtvrtý ji vynechá, aby mu nenarušovala osobní hospodářskou bilanci. Podle jeho názoru je lépe mít pár stovek navíc na odlučném než se někde účastnit povinných společných programů, kterých tolik zažil a které mu nepřinášejí žádné duchovní povznesení. Pátý si oněch 14 dnů hýčká a vnímá ji jako loučení s uniformou. Vzhledem k dramatické armádní historii a předpokládanému nasazení v civilu si rehabilitaci vychutnává jako poslední klidnou „dovolenou“.

Zástupci šesté skupiny se v průběhu posledních měsíců služby aktivně činí mimo armádu a na PR se mohou lidově řečeno vykašlat. Pohybují se už v jiných sférách a daná vymoženost jim může být doslova ukradená. Poznali a vidí, že mimo AČR se bude i bez PR mít lépe a ještě si více vydělá. Mnozí už jsou zapojeni myšlenkami a činy někde v civilu, a tak se na dění ve vojenských podmínkách dívají s nadhledem. Jak říkávala babička, proti gustu žádný dišputát, byť její prohlášení zcela neladí s dříve uvedeným NNGŠ.

Preventivní rehabilitace vystupuje mnohdy ještě i dnes v době vnitřní elektronické pošty a internetu jako **informační obohacení**. Její užitečnost je částí vojáků měřena poznáním, že se člověk dozví, co u vlastního útvaru nikoli. Řada nadřízených má stále tendenci prosívat informace a omezovat informační toky a to i přes fakt, že mnohé je možné se dočíst ve vojenských časopisech, někdy zaregistrovat i v civilních sdělovacích prostředcích. Tento význam postupně klesá. Přesto dochází k situaci, že i v dnešní otevřené informační společnosti se voják na preventivní rehabilitaci dozví řadu novinek a dalších faktů kolem reorganizace, od pozadí konkrétních procesů přes zvyšování platů až po nový způsob výpočtu výsluhového příspěvku. Zdá se, jakoby na sdělování podstatných informací v činnosti některých nadřízených stále scházel čas. Nebo na ně snad „zapomněli“? Někdy jde o výměnu názorů a zkušeností, například z oblasti personální práce, logistiky, způsobů řešení problémů atd., jež ve svém celku poslouží k profesionálnímu zdokonalení a kvalitnějšímu plnění úkolů.

Preventivní rehabilitace bývá rovněž vhodnou možností k **navázání nových kontaktů**. Užitek na sebe může vzít různou podobu od informací o volných místech a o lepších pod-

mínkách služby přes náznak možnosti služby v případě reorganizace útvaru až po získání reálné protekce. Známost s plukovníkem se nadporučíkovi zcela jistě bude hodit. Avšak ani podplukovník nehodí za hlavu, když se pozná s kapitánem z vyššího stupně. Vždyť co kdyby někdy něco potřeboval, že? Známosti jsou přece tak důležité. Vedle uzavírání nových se zde potvrzují staré kontakty. Dochází k více či méně překvapivým setkáním po letech, kdy začínali na stejné střední škole, po VŠ studiích se sešli u stejného útvaru, ve shodné posádce a nyní se po dalších peripetiích řízením vojenského osudu sešli zde. Samozřejmě dojde na vzpomínky, pokud se vůbec po letech poznají. Čas nezadržitelně plyne, ba spíše letí a leckoho poznamená. Někoho však více funkce a s ní spojená moc než samotný čas. I když vojáci nastupují v civilu, poměrně brzy je znát, když bývalý spolužák má o dvě hvězdy víc a přijel z vyššího stupně velení. „Historické“ prvky se pak ukáží jako nepříliš nosné, vznikne odstup, který již obvykle zůstane zachován. Jinde se naopak koná sblížení, zapíjení shledání, hodnocení uplynulého období a další upevnění kontaktů, ale někdy se také vynoří zjištění, že si po letech opravdu nemají co říci. Pak se jako užitečnější ukazuje se více zabývat nabízenou činností a případně se kontaktovat s jinými vojáky.

Jak si vojáci vybírají **místa absolvování preventivní rehabilitace**? Ani zde všichni nepostupují stejně. První skupina preferuje návraty do známých míst, některé z nich vedou do místních lesů a sportovních zařízení, jiné do restaurací nebo za spřízněnými osobami stejného nebo opačného pohlaví. Nemusí přitom jít o staromilce a konzervativní nositele stejnokroje. Jednoduše míří za hlasy svých srdcí, jen by měli dát pozor, aby jako suveréni něco nového nepřehlédli a nezpůsobili potíže sobě a ostatním. Zástupci druhé skupiny mají rádi změnu a snaží se jet každý rok jinam. Tvoří kategorii „sběratelů skalpů“ a mj. se stávají zdrojem informací a zkušeností pro ostatní kolegy. A tak lze říci, že někdo jezdí do stále stejného místa, jiný je střídá a přesto oba doporučují navštívené lokality ostatním kolegům, případně využívají znalosti prostředí pro zorganizování rodinné rekreace. Třetí nemají dostatečně pevnou pozici a vyčkávají, co z poukazů zůstane, jaké drobtý po hodování větších a zasloužilejších funkcí budou moci po jejich odchodu ze země posbírat. Ne každý se dostane tam, kam chce. Někdy musí vzít místo, které nechtěl a s nímž nepočítal, hlavně aby se vůbec někde dostal. Jde o případy, kdy nastupuje po převelení anebo kdy je místní klika nadmíru silná a má pod kontrolou naprosto všechno. Jinému nevyhovuje termín, ale nemůže si dovolit ho odmítnout, protože by měl „problémy“ s nadřízenými. Někdy můžeme být svědky boje o poukazy, i když jeho urputnost není taková jako u domácích a zahraničních rekreací VLRZ. Řada poukazů na PR sice už přichází na jméno, i tak ovšem někdy dochází ke změnám z různých důvodů. Podobně jako v případě vybírání ŘD někdy i zde dochází ke střetu termínu PR a plánovaných i neočekávaných úkolů. Nejčastěji zde záleží na postoji a rozkaze nadřízeného, přece jen jsme vojáci. Nicméně by mohlo záležet i na osobní domluvě. Podřízený pak pocítí, že nejsou šéfům lhostejní, jsou ochotni a schopni respektovat i jeho osobní názor, což je pro další službu poměrně významná informace, zejména uvažujeme-li v rozměru loajality, obětavosti a ochoty k mimořádnému nasazení.

Někdy je v této oblasti zpracován a veden **plán žádostí a realizace PR**. Rozhodně je zajímavé se podívat, nakolik je u útvaru dodržován, nakolik má formální charakter, zda jsou objednávky vůbec respektovány, jak se nakládá s žádostmi o vrácení poukazy atd. S výběrem místa a uskutečněním PR nedílně souvisí podmínky pro její vybrání. Praxe ukazuje, že ne vždy mají optimální podobu a můžeme zde vidět jisté analogie jako v případě ŘD. Zdá se ale, že zde jde přece jen o něco jiného. Jako důkaz poslouží jedna zajímavost. Zatímco na povinné vybrání

ŘD nadřízení tlačí, někdy až nevybíravě, když se voják nezúčastní PR, vůbec nic se neděje. Zde jsou více či méně bití důstojníci a praporčíci a jejich kolegyně s pocitem vysoké osobní odpovědnosti a mnohdy až nezastupitelnosti a nepostradatelnosti. Považují za věc osobní cti, aby se úkoly plnily za jejich přítomnosti.

Výběr PR souvisí také s minulými prožitky. Na řadě míst vojáci po návratu své pobyty hodnotí a svým kolegům je buď doporučují nebo nedoporučují. Jde sice o věc dobrou, protože není nad reference konkrétního známého člověka, ale věc má háček. Zdroje leckdy neuvedou příčinu svého postoje. Co vadí jednomu, může docela dobře vyhovovat jinému. Vždyť každý může být spokojen a nazloben kvůli něčemu jinému. Fakt, že každý jedinec je individualitou, bychom měli respektovat i zde a v případech potřeby požadovat přesnější a podrobnější informace. Mimochodem v procesu jejich získávání a přebírání se vzájemně lépe poznáme. V některých odůvodněných případech je výběr obsahu a místa PR dopředu omezen, aniž by se do něj promítaly funkcionářské vlivy.

Nejvážnější slovo má totiž lékař a **zdravotnické hledisko**. Léta služby v návalu úkolů a povinností ubíhají, tělesná schránka se opotřebovává, a tak je užitečné a v části případů dokonce nutné absolvovat tzv. zdravotní formu PR. Ne každý jedinec je ochoten uznat, že takový krok jeho organismus potřebuje.

Aniž by se zabíhalo do podrobností kolem systému rekondičních **PR a PR II**, pouze konstatujeme skutečnost, že pro účast na nich musí zájemce či lékařem určený voják vynaložit více úsilí, například absolvovat v několikátýdenním předstihu lékařskou prohlídku, včas odeslat materiály na ředitelství VLRZ apod. Setkáváme se ovšem i s profesionály, kteří si své zdraví úzkostlivě hlídají a spíše než o pouhé vypadnutí z každodenního kolotoče jim jde o naplnění smyslu a poslání PR. Zvláštní skupinu tvoří ti vojáci, kteří jsou přesvědčeni, že jejich zdravotní stav je horší než doktorem zjištěná realita. Všechny uvedené varianty jsou pochopitelně doprovázeny příslušnými psychologickými jevy, pocity a mechanismy jako projevy vůle, cílevědomost, úzkostlivost, zvýšené obavy, sebelítost, nejistota, touha po úlevě od potíží, netrpělivost a mnohé další.

V posledních letech se rehabilitanti setkávají s **dotazníky**. Mají s nimi jako s nástrojem relativně rychlého získávání informací různé zkušenosti. Jedni ho vyplní formálně, další mu věnují odpovídající až nadměrnou pozornost, jiní si kladou otázku, zda několik minut strávených nad dalším papírem není zbytečným časem a zda se s údaji z dotazníků vůbec něco dělá. Možná ano, možná ne. Organizátoři akce v místě ubezpečují, že v Praze je jim věnována náležitá pozornost. Někteří vojáci sem ještě přenášejí svoji negativní zkušenost z jiných „dotazníkových“ akcí. V souvislosti s dotazníky se ukazuje, že někteří napíšou svoje vyjádření kritičtěji, než jaká je skutečnost a než jak oni situaci opravdu vidí. Prostě mají prostor, využijí možnosti se svěřit a odreagovat svoji nespokojenost s docela odlišnými záležitostmi. Jiní neuvedou nic, jsou s pobytem velmi „spokojeni“ a stěžují si na různých místech až později. Jakoby chyběla odpovědnost, serióznost, vzájemná důvěra a v neposlední řadě schopnost a ochota ke komunikaci na místě a zvažování dopadů činěných kroků. Kritérium účinnosti připomínek v dotaznících zní – když voják přijede po roce na stejné místo, došlo ke změně? Zatímco někde ano, jinde se tak nestane ani po letech. Nedivme se jeho skepsi a nedůvěře k dané akci. Na druhé straně nemůže žádná instituce skákat, jak kdo a kdy zapíská. A není ten, kdo by se zalíbil lidem všem. A navíc už patrně neexistují vojenští kouzelníci, kteří by stav napravili do rána, jak se praktikovalo za dřívějších časů. Nicméně právě zde nelehký proces hledání přiměřených kompromisů a optimalizačních řešení může pokračovat.

Jak je obecně známo, vojenské řemeslo přestává být celoživotním povoláním. Mnozí dnešní profesionálové zřejmě už nezažijí tolik PR jako jejich předchůdci, a tak se stále více aktuální ukazuje následující téma. Když voják ví, že na něj po letech vojenského účinkování čeká jeho **poslední preventivní rehabilitace**, zpravidla ho přepadá pocit smutku a nostalgie. Tolik pro armádu udělal a ona už ho nechce!

V souvislosti s poslední preventivní rehabilitací je dokonce možné se setkat s názorem, že naposledy by měl odcházející voják od armády dostat něco speciálního jako důstojné rozloučení, pověstnou třesinku na dortu. Podoby se nabízejí různé - od úlev během pobytu přes slevu na pobyt rodinného příslušníka až po část služeb bezplatně. Takového privilegia se obyčejný voják z povolání těžko dočká, protože nejsme na Západě, a dále je známo, že chování AČR jako organizace k odcházejícím osobám není vždy nejlepší. Někdy se doba vyvíjí tak bouřlivě a nečekaně, že voják ani neví, že už pobývá na poslední rehabilitaci. Nejčastěji se tak děje v důsledku takřka stálých a prozatím neustávajících reorganizačních změn. Možná jde o výhodu, někdy také ne, protože takový stav lze nahlížet z obojího pohledu. „Nevědomý“ voják není například tolik zaplaven nostalgií, ale na druhé straně může mít pocit zklamání a ošizení, neboť se na poslední akci nemohl pořádně připravit a ještě ji důkladněji využít. V podobné situaci „maximálního“ využití se před několika měsíci ocitl jeden kolega. Po řadu let nejednoduché služby u bojového útvaru neměl na rehabilitaci čas, jeho funkce nebyla ze snadných, navíc z důvodu reorganizace zastupoval a plnil mnoho úkolů. Jako poctivý řadový důstojník cítil vysokou odpovědnost a na preventivní rehabilitaci „raději“ nejezdil, protože prostě nestíhal a nechtěl riskovat, že se jím obhospodařovaná oblast po dobu jeho nepřítomnosti zhroutí. Nemluvě o faktu, že kromě velitele útvaru měl hlavní slovo v komisi pro přidělování poukazů na ŘD a PR. Così jako stav podle úsloví, že kovářova kobyla chodí bosa. Avšak i jeho čas v AČR se posléze nachýlil. Dozrálo v něm poznání, že této uniformované složce věnoval již dost času a energie a dospěl k rozhodnutí, že aspoň poslední rok se ji snažil využít a něco pozitivního naposledy z armády dostat a mít. Těžko ho vinit z jakéhosi „hamounství“.

Zejména staří praktici vědí, že není důležité se na úkol jen připravit, zvládnout ho, ale také je nutno se věnovat období po jeho splnění, kam zahrnujeme vyhodnocení, odměnění a také ošetření techniky a materiálu. Zajímavým obdobím je proto také **návrat z preventivní rehabilitace**. Má leccos společného s návraty z dovolených, ale na druhé straně se v řadě prvků liší. Mezi základní rozdíly patří, že většina vojáků se vrací domů mezi nejbližší. Je sice pravdou, že část z nich využívá dobu rehabilitace ke společnému pobytu, ale zkušenost ukazuje, že vzhledem k relativně vysokým cenám a pracovnímu zařazení manželek nejde o příliš častou podobu. Problémem někdy bývá zpětné zařazení do domácího koloběhu a také do procesu plnění služebních úkolů. Někdy se navrátilci setkávají s přístupem „14 dní sis tam válel šunký, tak teď budeš makat!“

Podobně tomu bývá doma, kdy část manželek preventivní rehabilitaci vnímá jako nespravedlnost a příkoří na nich samotných. Jejich manželé si vyjedou na dlouhých 14 dnů mimo rodinu, všechny starosti jim hodí na hlavu a ony nejen že nikam nemohou, ale ještě vše leží na nich. Mají pravdu, avšak ne celou. Když se voják brání pravdivým argumentem, že také ona mohla závazek ke službě podepsat, bývá leckdy oheň na střeše. Jakoby manželky a družky zapomínaly na obecně známá specifika vojenské služby. Jde o náležitost povolání a jako taková by měla být brána. Většina manželek by pochopitelně ráda vypřáhla a na preventivní rehabilitaci jela, ale na druhé straně se jim nechce chodit do práce v sobotu, v neděli a o svát-

cích, rovněž neprojevují nadšení vyjíždět na delší nebo kratší dobu do polních podmínek, na různé dlouhé a komplikované služební cesty a školení a působení v kasárnách do splnění úkolů bez ohledu na pracovní dobu. Mnohé by rovněž nedokázaly působit ve vojenském systému, protože jim káže, přesnost, odpovědnost, vojenská morálka a zejména způsoby plnění úkolů nejsou nejen vlastní, ale přímo v nich vzbuzují obavy až odpor. A nemluvě o působení oficiální a neoficiální roviny vztahů. Jde-li o účast vojákyně, znamená její nepřítomnost doma zvýšenou zátěž naopak pro manžela - civilistu a pro zbytek rodiny, než když vyjede voják a v domácnosti zůstane sama žena. Potíže mohou a nemusejí nastat v situaci, kdy působí dva vojáci v jedné domácnosti. Dokáží-li se dobře dohodnout a vycházejí-li správně s rodiči, nemusí být vzájemná, postupná nebo i společná účast na preventivní rehabilitaci žádným problémem. Navíc obě strany dobře vědí, jak to tam chodí a často se vůbec nezaplavují výčitkami, naopak si předávají cenné poznatky a informace.

Z psychologického hlediska je proto doporučováno nejdříve řešit pozitivní věci a vytvořit dobrou atmosféru, v níž se následně snáze řeší problémy. Často je tomu naopak, když manželka pod vlivem tíže situace zahrne vracejícího se odpočínutého partnera výčitkami, jak dlouho se tam někde válel a pro rodinu nebyl žádným přínosem. Posléze ho žene do koupelny, aby se věnoval kapajícímu kohoutku. Následuje nekompromisní soupis, co je nutno a hned udělat. Až po vyřešení potíže je připuštěn, aby ji mohl políbit. Radostné očekávání a chuť na setkání po odloučení mezitím vymizely. Občas se ukáže, že potíže byly zveličeny a ne všechno zůstane úplnou pravdou, i když ne vždy byl dělán z komára velbloud. Z opravdu nutných věcí jako neodkladné vystoupí jen část. Je jasné, že odpočínutý člověk má více elánu a chuti a část z nich jistě věnuje ve prospěch rodiny a manželky či družky samotné. V poněkud dusivé atmosféře může zapadnout několik dobrých věcí jako společné plánování zajímavých akcí, nápady z preventivní rehabilitace, že se tam rodina pojede podívat, což bývá dobře myšleno, ale v dané konstelaci občas špatně pochopeno a vyvolá ještě více „opozičních“ kroků a napětí. Voják poslouchá poznámky jako „tak pán si tam chodil, koukal, žádné starosti, my tu lítali jak blázni“, uzavírá pomyslné citové brány a těší se do kasáren. Občas ho napadne, že i druhá půlka si může někam vyjet. Není však příslušníkem armády, a tak kolem případného výjezdu musí více běhat a starat se, samozřejmě i víc zaplatit. Věta „ty jsi jel, teď totéž umožní a zařídí mně“ je spravedlivá a voják by proti ní neměl bojovat, ale spíše se snažit o její uskutečnění. Někteří zažívají podobně jako po dovolené menší či větší potíže s adaptací na plnění úkolů u útvaru. Podrobnosti jsem více popsal v materiálu o problematice dovolených vojáků v AČR (zveřejněno v časopise Vojenský profesionál č. 7–9/2001).

Závěr

Vše podstatné již bylo řečeno, a tak snad jen dodejme, že bude užitečné dále na zlepšování systému PR v AČR pracovat, zejména brát v potaz názory, náměty a připomínky účastníků a účastnic. AČR zde má jisté rezervy a může nepochybně zlepšit péči o své uniformované příslušníky, a tím učinit významný krok k dosažení optimálního vztahu mezi organizací a jednotlivcem. Jednou z možných a prospěšných cest je větší doceňování souvisejících psychologických aspektů a mechanismů.